

лаконічність викладу та економія мовних засобів.

У статті «No need to dig» також було виявлено відтворення інтернаціональних лексем мови оригіналу шляхом підбору відповідників у мові перекладу. Таким чином, з метою уникнення використання інтернаціоналізмів, автори статті надали перевагу власне українським словам: *international* – міжнародний (а не інтернаціональний), *service* – послуги (а не сервіс), *focus* – зосередити (а не фокусувати), *bureaucrat* – чиновник (а не бюрократ), *agriculture* – сільське господарство (а не агрокультура), *deposit* – вклад (а не депозит), *progress* – успіхи (а не прогрес), *indicator* – показник (а не індикатор).

Отже, суспільно-політичні тексти вважаються однією з найбільших сфер вживання інтернаціоналізмів. Інтернаціональна лексика дуже часто використовується у таких розділах преси, як економіка, політика, спорт, шоу-бізнес, комп'ютерні технології, електроніка та техніка, громадське життя. Найбільша кількість інтернаціональних слів характерна для текстів, які відносяться до галузей економіки та політики. Наявні у суспільно-політичних текстах інтернаціоналізми зазвичай відтворюються засобами цільової мови за допомогою таких способів перекладу, як транслітерація, транскрибування, практичне транскрибування, переклад шляхом синонімічної заміни, описовий переклад, а також шляхом підбору відповідників у мові перекладу. У проаналізованій нами статті ми виявили приклади застосування усіх вищезгаданих трансформацій, окрім синонімічного та описового перекладу. Найпоширенішим способом відтворення інтернаціоналізмів виявилось практичне транскрибування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть / Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 2001. – №3. – С. 40–47.
2. Корунець, І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) = Theory and Practice of Translation : підручник / І. В. Корунець ; ред. О. І. Терех. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 448 с.
3. Коць Т. А. Функціональний аспект лексичної норми в засобах масової інформації (на матеріалі газет 90-х років ХХ ст.) : Автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Коць Тетяна Анатоліївна ; НАН України, Ін-т української мови. – К., 1997. – 16 с.
4. Кутіна Л. Л. Мовні процеси, що виникають при становленні термінологічної системи. Лінгвістичні проблеми науково-технічної термінології. / Л. Л. Кутіна. – М. : Наука, 2000. – 199 с.
5. Можна й не копати. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Ukrainskyi_tyzhden/2013_N47_315_Vse_ziv.pdf
6. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації) : Автореф. дис. д-ра філол. наук : 10.02.01 / О. А. Стишов ; НАН України. Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – К., 2003. – 35 с.
7. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : монографія / О. А. Стишов. – К. : ВЦ КНЛУ, 2003. – 392 с.
8. Чередниченко О. І. Англiцизми у французькому та українському медіадискурсі / О. І. Чередниченко // Вісник Київського університету. Іноземна філологія. – К., 2005. – № 39. – С. 4–6.
9. No need to dig. – Режим доступу: <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21588849-many-africas-fastest-growing-economies-have-not-relied-oil-or-mining-no-need>

Тихоліз І.

Науковий керівник – асист. Конкульовський В. В.

РЕАЛІЇ ЯК ЕТНОКУЛЬТУРНА/ЕТНОСПЕЦИФІЧНА ЛЕКСИКА

Мова та культура є двома взаємопов'язаними та взаємозалежними явищами. У мові відображається культура будь-якої нації, у ній закладений національно-культурний код того чи іншого народу. Усі особливості життя, побуту того чи іншого народу неодмінно знаходять відображення в мові. Особливими одиницями, які здатні відображати національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, вважають реалії.

Актуальність теми пояснюється тим, що реалії є своєрідною і водночас досить складною і неоднозначною категорією лексичної системи мови. Вони називають предмети, явища, об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального розвитку одного народу, і малознайомі або чужі іншому народові, що виражають національно-культурний колорит.

Метою цієї статті є розкриття змісту поняття реалії.

Об'єктом дослідження є реалії як етнокультурна/етноспецифічна лексика.

Реаліями, як елементами національної своєрідності, вчені-лінгвісти зацікавилися на початку 50-х років ХХ ст. Лексема «реалія» походить від латинського іменника середнього роду *reus, rei* із семантикою «річ», «предмет», «факт», «подія». Реалії є показниками колориту. Поняття «колорит» прийшло в літературознавчу термінологію з мистецтвознавства, де воно має досить конкретне значення: «своєрідність, характерна особливість будь-чого», «відбиток будь-чого, сукупність особливостей (епохи, місцевості)». Саме колорит створює з нейтральної, лексичної одиниці реалії. Колорит – це та забарвленість слова, якої воно набуває завдяки приналежності його референта (об'єкта, який він позначає) певному народу, певній країні або місцевості, конкретній історичній епосі, завдяки тому, що цей референт характерний для культури, побуту, традицій, тобто особливостей дійсності в даній країні

або регіоні у певну історичну епоху, на відміну від інших країн, народів, епох. Національна (місцева) та історична забарвленість реалії є додатковою до основного смислового значення.

Існує два підходи до розуміння реалій: екстралінгвістичний та лінгвістичний. Прихильники екстралінгвістичного підходу розглядають реалію як суто позамовне явище, визначаючи її як факти, пов'язані з подіями суспільного та культурного життя країни, особливостями її державного ладу, історією її народу. У працях представників лінгвістичного підходу релевантним критерієм виділення реалії вважається її яскраво виражений національно-культурний колорит, співвіднесеність з об'єктивною реальністю, відображеною у свідомості конкретної лінгвокультурної спільноти і, як наслідок цього, відсутність відповідностей в інших мовах.

Прихильником екстралінгвістичного підходу є А. Федоров, який одним із перших використав цей термін у своїй праці. На думку А. Федорова, реалія – це не вербальна одиниця, а «поняття екстралінгвістичне і не може перекладатися з однієї мови на іншу, як не може перекладатися з однієї мови на іншу будь-яка існуюча в природі річ» [4, с.174]. У своїх подальших працях науковець, який займався вивченням реалій, обґрунтуванням їхньої класифікації та виокремленням способів їхнього відтворення у перекладі, своєї думки щодо розуміння терміну «реалія» не змінював. В останньому виданні книжки «Основи загальної теорії перекладу: Лінгвістичні проблеми» А. Федоров дав більш точне визначення поняття «реалії»: йдеться не просто про «слова, що позначають реалії», а про «слова, що позначають національно-специфічні реалії суспільного життя і матеріального побуту». На думку вченого, можна встановити різні групи та підгрупи реалій за ознакою належності їх до тієї чи іншої сфери матеріального побуту, духовного життя людини, суспільної діяльності, до світу природи тощо. Але для А. Федорова реалія – завжди явище позалінгвістичне, лише предмет матеріального світу, а не слово, що його позначає [4, с.78].

Представниками лінгвістичного підходу є Л.Соболев та Г.Томахін. У 1952 році Л. Соболев уперше дав визначення терміна «реалія» як лексичної одиниці. На його думку, терміном «реалії» позначають побутові і специфічно національні слова й звороти, що не мають еквівалентів у побуті, а отже, і в мовах інших народів. Схоже визначення дає Г. Томахін: реалії – це назви, властиві лише певним націям та народам, які позначають предмети матеріальної культури, факти історії, державні інститути, а також імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот тощо [3, с. 5].

На думку іншого вченого, Р. Зорівчак, реалія є моно- і полілексемна одиниця, основне лексичне значення якої вміщує традиційно закріплений за нею комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача [2]. Такий гнучкий підхід до розуміння реалій дозволяє побачити в них категорію змінну, відносну, яка виступає чітко при бінарному контрастивному зіставленні конкретних мов (і культур), а обсяг реалій мови-джерела постійно змінюється залежно від словникового складу цільової мови, особливостей матеріальної і духовної культури-сприймача, від інтенсивності культурних і етнічних контактів відповідних мовних колективів. Українська дослідниця Р. Зорівчак зазначає, що на відміну від інших лексем, які несуть у собі відбиток національної своєрідності, культурна інформація реалій є етноунікальною. Якщо слово – це мікросвіт у якому відображено певний фрагмент реальності, правильне або неправильне уявлення про неї, то реалія, завдяки етнокультурному компоненту, особливо виділяється. У процесі перекладу відбувається зближення, зіткнення не тільки різних мовних систем, а й різних культур і цивілізацій [2].

Найглибше цю перекладознавчу категорію, а саме реалії, опрацьовували болгарські перекладознавці – С. Влахов та С. Флорін. Вони є авторами книги «Непереводимое в переводе» і, на наш погляд, дали найточніше визначення реалій: «Це слова і словосполучення, що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і чужі для іншого» [1, с.438]. У дослідженнях С. Влахова і С. Флоріна також наголошується, що «в плані змісту відмінною рисою реалії є характер її предметного змісту, тобто тісний зв'язок референта – позначуваного реалією предмета, поняття, явища – з народом, країною або, рідше, з іншою соціальною спільнотою, з одного боку, і з історичним відрізком часу – з іншого; звідси відповідний національний/ місцевий та історичний колорит» [1, с. 30]. Слова-реалії – словникові одиниці, які позначають предмети, поняття та ситуації, що не існують у практиці іншомовного соціального колективу. До цієї групи входять слова, які означають різного роду предмети побуту, матеріальної та духовної культури, властиві лише даному народові. Вони виникають у мові кожного народу мимоволі й часто завдають великих труднощів перекладачам [1, с. 14].

В українському перекладознавстві О. Кундзіч першим вжив термін «реалія». У своїй праці «Перекладацька мисль і перекладацький недомисел» дослідник звертав увагу на неперекладність реалій. Він вважав, що народні пісні є аналогічними реаліями даного народу, що, як правило, не перекладаються.

Також дослідженням перекладу реалій займалися такі вчені як І. Корунець, Л. Бархударов, В. Комісаров, О. Бурбак, В. Виноградов.

Часто поряд з терміном «реалія» вживається термін «лакуна». Лакуна (від лат. lacuna – пробіл, заглиблення) – базові елементи національної специфіки лінгвокультурної спільноти, що ускладнюють переклад її текстів і сприйняття їх іншопольованими реципієнтами через відсутність в одній мові порівняно з іншою певних відповідників мовних одиниць різних рівнів, позначень понять, категорій, асоціативних реакцій, а також паравербальних засобів мовлення. Лакуни суперечать звичному діапазону

досвіду мовця, носія іншої мови. Головними ознаками лакун є незрозумілість, незвичність (екзотичність), чужість. Виділяють два види лакуарності: повну і неповну. Повна лакуарність – це «відсутність лексичної одиниці, що позначає те чи інше поняття в лексичній системі літературної мови або його різновиди при зіставленні з іншими його територіальними різновидами» [5, с. 173]. Якщо «у певної кількості найменувань, які поповнили систему мови реципієнта, проявляються синонімічні фразеологічні одиниці, що дають додаткову конотативну або конотативно-номінативну інформацію», то мова йде про неповні лакуни [5, с. 174]. Але лакуни або прогалини не завжди можуть бути синонімами реалії, так як, на думку С. Влахова і С. Флоріна, сильно звужують це поняття.

Отже, реалії – це лексичні одиниці, які розкривають близькість між мовою і культурою: поява нових реалій у матеріальному і духовному житті суспільства веде до виникнення відповідних слів у мові. Особливістю реалій є те, що в носіїв певної культури і певної мови з ними пов'язуються такі фонові знання та асоціації, які на певному етапі міжнародних та міжмовних контактів можуть бути відсутніми у носіїв інших культур і мов. Реалії можуть бути обмежені рамками навіть окремого колективу, або установи, їм властивий і часовий колорит. Як мовне явище, реалії найбільш тісно пов'язані з культурою і швидко реагують на всі зміни в розвитку суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения. – 1980. – 342 с.
2. Зорівчак Р. Реалія і переклад / Р. Зорівчак. – Л., 1989.
3. Томахин Г. Д. Реалии-американизмы / Г. Д. Томахин. – М.: Высшая школа, 1988. – 239с.
4. Федоров А. В. Основы общей теории перевода / А. В. Федоров. – М.: ООО Филология ТРИ, 2002. – 416 с.
5. Филатов В. Д. Локальная маркированность фразеологических единиц. // МПШИЯ Сборник научных трудов., вып.171. М., 1981.

Кужіль О.

Науковий керівник – доц. Чумак Г. В.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ВЛАСНИМИ НАЗВАМИ

Останнім часом все інтенсивніше розвивається теорія фразеології, публікується надзвичайна кількість різноманітних оригінальних фразеологічних праць як і в Україні, так і за кордоном. Фразеологізми з власними назвами є яскраво маркованими одиницями, які відображають культуру, звичаї та традиції народу. Питання функціонування власних назв у складі фразеологічних одиниць досліджували такі науковці, як Г. Манушкіна, О. Сафронова, О. Кудріної, Л. Степанова, Я. Лагинович, А. Кравчук та В. Бояркін. Зараз проблема наявності ономастичних компонентів у складі фразеологізмів привертає увагу багатьох зарубіжних лінгвістів і є предметом дослідження у численних наукових працях. У той час, як на теренах нашої батьківщини, аналіз українських ономастичних фразеологічних одиниць є досить рідким явищем і вимагає більш широкого розгляду вищезазначеної проблеми.

Актуальність нашого дослідження зумовлена недостатнім вивченням українських та англійських фразеологізмів, з ономастичним компонентом. Предметом вивчення є особливості та специфіка відображення лінгвокультурних особливостей англійських фразеологізмів з власними назвами, а також способи їх перекладу українською мовою.

Об'єктом дослідження для нас виступатиме фразеологія як специфічне явище української та англійської мов, що містить у собі етнокультурологічні особливості відображення світогляду кожної з націй.

Предмет дослідження – фразеологічні одиниці української та англійської мов, що містять у собі ономастичні компоненти.

Українська та англійська мови мають у своєму складі багату фразеологією, яка є своєрідною сукупністю усталених словосполучень та виразів.

Фразеологізм (фразеологічна одиниця) – це лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, але неподільна лексично, стійка у своєму складі і структурі, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією, автоматично [1, с. 127].

Оними або власні назви – це індивідуальні найменування окремих одиничних об'єктів. Під ономастичними компонентами ми розуміємо переосмислені власні назви – вторинні, видові назви, що доповнюють і уточнюють первинну, загальну номінацію і служать для розрізнення називних одиниць одного роду. Мова йде про компоненти, похідні від топонімів, антропонімів, міфонімів, зоонімів, псевдо ономастичні утворення [2, с. 22-23].

У фразеологічних одиницях кожен елемент повинен володіти емоційно-експресивними характеристиками та містити в собі певну інформацію. Тому однією з найважливіших причин функціонування